

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทนี้จะกล่าวโดยสรุปถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจการบริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรระดับประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 7
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังของบุคลากรโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรและบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรระดับประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 7

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือบุคลากรโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรและบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่ม ในเขตการศึกษา 7 จำแนกเป็นผู้บริหารและครู

กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารใช้ประชากร ส่วนครูได้จากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยชั้นแรกผู้วิจัยแบ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของครูโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรและโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่ม แล้วใช้วิธีการสุ่มแบบธรรมดา (simple random sampling) สุ่มครูตามจำนวนที่กำหนดไว้จากทุกโรงเรียน ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตร จำแนกเป็นผู้บริหาร 16 คน ครู 299 คน รวม 315 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่ม จำแนกเป็นผู้บริหาร 102 คน ครู 263 คน

รวม 365 คน รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 610 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสำรวจและสอบถามความคาดหวังเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรม จำนวน 4 ชุด แบบสอบถามทั้ง 4 ชุด เป็นคำถามแบบสำรวจรายการ (check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) และแบบสอบถามแบบปลายเปิด (open-ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ บางส่วนผู้วิจัยแจกและเก็บผ่านตัวแทนของผู้วิจัยและใช้บริการไปรษณีย์ การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบบสอบถามคืนและเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 577 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.56 ของแบบสอบถามที่แจกไป 610 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจแบบสอบถามแล้ววิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบและโรงเรียน วิเคราะห์และเสนอข้อมูลด้วยคำร้อยละ เป็นตารางประกอบคำบรรยาย
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมและการได้รับการทางวิชาการจากโรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมของโรงเรียน ประถมศึกษาในกลุ่ม วิเคราะห์และเสนอข้อมูลด้วยคำร้อยละ ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นตารางประกอบคำบรรยาย
3. ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรม วิเคราะห์ด้วยคำร้อยละและการทดสอบความแตกต่างของความคาดหวังด้วยการทดสอบค่าไคแอสควร์
4. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นทั่วไป วิเคราะห์ด้วยคำร้อยละ ค่าความถี่และการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นด้วยการทดสอบค่าไคแอสควร์

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบและโรงเรียน

1.1 ผู้ตอบแบบสอบถาม จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 577 คน นั้น ผู้ตอบส่วนมากเป็นครู ผู้บริหารมีเป็นส่วนน้อย

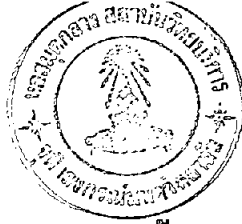
1.2 โรงเรียน โรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมและโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมทุกโรงเรียนมีครูประจำชั้นครบชั้น ส่วนโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มส่วนมากมีครูประจำชั้นครบชั้นเกี่ยวกับครูพิเศษ โรงเรียนทั้งสองประเภทส่วนมากไม่มีครูพิเศษ ส่วนการได้รับเกียรติประวัติ(ได้แก่การได้รับรางวัลครูดีเด่น ผู้บริหารดีเด่น และโรงเรียนดีเด่น)ของโรงเรียนนั้นพบว่าโรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมทุกโรงเรียนมีเกียรติประวัติดีเด่นมาแล้วและมีถึง 11 ใน 16 โรงเรียนที่มีเกียรติประวัติดีเด่นหลังปีพุทธศักราช 2523 หรือหลังจากที่โรงเรียนเหล่านี้เข้าโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรม โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มมีเพียงส่วนน้อยที่เคยมีเกียรติประวัติดีเด่น

2. การสำรวจการบริการทางวิชาการ

2.1 การให้บริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมแก่โรงเรียนอื่น

การสำรวจพบว่า โรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมทุกโรงเรียนเคยให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนอื่น และโรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมโรงเรียนหนึ่งๆให้บริการประมาณ 10 กิจกรรมหรือครึ่งหนึ่งของกิจกรรมการบริการทั้งหมด 20 กิจกรรม

กิจกรรมการบริการที่โรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมจำนวนมากที่สุดเคยให้บริการคือการเป็นแหล่งศึกษาดูงานการใช้นวัตกรรม และกิจกรรมการบริการที่โรงเรียนผู้นำการใช้นวัตกรรมจำนวนน้อยที่สุดให้บริการคือการร่วมมือกับโรงเรียนอื่นในการติดตามและประเมินผลการสอนของครู

เมื่อพิจารณาจำนวนครั้งของการให้บริการพบว่า โรงเรียนผู้นำการ
ใช้หลักสูตรให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มมากกว่าให้บริการแก่
โรงเรียนประถมศึกษานอกกลุ่ม

2.2 การได้รับบริการทางวิชาการจากโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรของ โรงเรียนประถมศึกษากลุ่ม

การสำรวจพบว่า โรงเรียนประถมศึกษากลุ่มทุกโรงเรียนเคยได้รับ
บริการทางวิชาการ และโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มโรงเรียนหนึ่งๆได้รับบริการประมาณ
8 กิจกรรมจากจำนวนกิจกรรมการบริการทั้งหมด 20 กิจกรรม

กิจกรรมที่โรงเรียนประถมศึกษากลุ่มจำนวนมากที่สุดเคยได้รับบริการ
คือการเข้ารับการอบรมทางวิชาการ และกิจกรรมที่โรงเรียนประถมศึกษากลุ่มจำนวนน้อย
ที่สุดเคยได้รับบริการคือการได้รับความร่วมมือในการจัดให้มีการเรียนและสังเกต
การสอน

เมื่อพิจารณาจำนวนครั้งของการได้รับบริการพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา
ศึกษากลุ่มได้รับบริการทางวิชาการมากที่สุดจากหน่วยงานต้นสังกัด รองลงไปคือได้รับ
บริการจากโรงเรียนผู้นำในกลุ่มและโรงเรียนผู้นำนอกกลุ่มตามลำดับ

3. ความคาดหวังเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้ หลักสูตร

การวิจัยพบว่า บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรและบุคลากร
โรงเรียนประถมศึกษากลุ่มส่วนมากคาดหวังให้โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรให้บริการ
ทางวิชาการทุกข้อ

เมื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของบุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร
กับบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มพบว่า บุคลากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังเกี่ยว
กับการบริการทางวิชาการส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน

การวิจัย นอกจากการบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการให้ยืมสื่อการเรียนการสอนแก่โรงเรียนอื่น เท่านั้นที่บุคลากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ

4. ความคิดเห็นทั่วไป

4.1 การเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร

บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรส่วนมากเห็นว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรแก่โรงเรียนอื่นได้ ซึ่งมีเหตุผลประกอบว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรสามารถพัฒนาการใช้หลักสูตรได้ดีเด่นและเป็นแบบอย่างได้จริง แต่บุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มส่วนมากไม่แน่ใจว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจะเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรแก่โรงเรียนอื่นได้ ซึ่งมีเหตุผลประกอบว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรส่วนมากมีสภาพการใช้หลักสูตรเหมือนกับโรงเรียนอื่นจึงไม่แน่ใจว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจะเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรได้

จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรและบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 เกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรแก่โรงเรียนอื่น

4.2 ข้อคิดเห็นอื่นๆ สรุปใจดังนี้

4.2.1 โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร เห็นว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรควรเป็นแหล่งใช้หลักสูตรได้ถูกต้องและเป็นแบบอย่างได้จริงๆ และโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรควรถือเป็นหน้าที่ในการบริการทางวิชาการแก่โรงเรียนอื่นด้วย

4.2.2 การบริการทางวิชาการ เห็นว่าการบริการทางวิชาการควรเป็นไปในลักษณะที่ผู้รับบริหารพยายามช่วยตนเองก่อนแล้วจึงขอรับบริการจากแหล่งอื่นๆ และการบริการทางวิชาการที่ดีควรมีลักษณะที่ทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการร่วมกันคิด

ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา มากกว่าวิธีอื่นๆ

4.2.3 โครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร เห็นว่าเป็นโครงการที่ดีที่สุดที่ช่วยกระตุ้นให้โรงเรียนประถมศึกษากระตือรือร้นในการระดมสรรพกำลังภายในโรงเรียนของตนมาพัฒนาการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่ผู้วิจัยเห็นว่าสนใจและควรนำมาอภิปรายและเสนอแนะดังนี้

1. สถานภาพของโรงเรียน

1.1 เกี่ยวกับครูประจำชั้น จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรทุกโรงเรียนมีครูประจำชั้นครบชั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประการแรก โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเกือบทั้งหมดเป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ซึ่งโรงเรียนขนาดดังกล่าวจะมีครูประจำชั้นครบชั้น ประการที่สอง เกิดเหตุการณ์คัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรข้อหนึ่งกำหนดว่าจะต้องเป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูสมัครใจที่จะปฏิบัติตามหลักการและจุดมุ่งหมายของโครงการด้วยการช่วยตนเองให้มากที่สุด(กรมวิชาการ 2522 ข : 1)ซึ่งการที่โรงเรียนจะช่วยตนเองได้มากขึ้นนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับอัตราค่าจ้างบุคลากรในโรงเรียนกล่าวคืออย่างน้อยโรงเรียนจะต้องมีครูประจำชั้นครบชั้น จึงจะทำให้การดำเนินงานตามแนวทางของโครงการได้ง่ายขึ้น ส่วนโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มส่วนมากพบว่าไม่มีครูประจำชั้นครบชั้น และโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มอีกเป็นส่วนน้อยที่มีครูประจำชั้นไม่ครบชั้นซึ่งอาจเป็นเพราะโรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และหรือเป็นโรงเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลทุรกันดาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526 : 33)

1.2 เกี่ยวกับครูพิเศษ การวิจัยพบว่า ทั้งโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรและโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มส่วนมากไม่มีครูพิเศษ ทั้งนี้อาจเนื่องจากโดยทั่วไปแล้วครูโรงเรียนประถมศึกษาจะสอนประจำชั้นและสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ดังกล่าวคือโรงเรียน

ประถมศึกษาจะมีจำนวนครูเท่าหรือมากกว่าจำนวนห้องเรียนเล็กน้อยเฉลี่ยครูหนึ่งคนรับผิดชอบ 0.89 ห้องเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526 : 33) ส่วนที่โรงเรียนส่วนหนึ่งมีครูพิเศษสอนเฉพาะกลุ่มประสบการณ์หรือวิชานั้นอาจเป็นเพราะประการแรก โรงเรียนเหล่านั้นเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีครูจำนวนมากสามารถจัดครูพิเศษได้ ประการที่สอง ปัจจุบันอัตราการเกิดของประชากรลดลงทำให้อัตราการเข้าเรียนของนักเรียนลดลงด้วย(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ม.ป.ป. : 237-238) ทำให้โรงเรียนประถมศึกษาส่วนหนึ่งลดจำนวนห้องเรียนจึงทำให้มีครูมากกว่าจำนวนห้องเรียน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถจัดให้มีครูพิเศษได้

1.3 เกี่ยวกับเกียรติประวัติของโรงเรียน การวิจัยพบว่า โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรทุกโรงเรียนมีเกียรติประวัติดีเด่นได้แก่ การได้รับรางวัลครูดีเด่น ผู้บริหารดีเด่น และโรงเรียนดีเด่น มาแล้ว และเป็นที่น่าสนใจว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรส่วนใหญ่ได้รับเกียรติประวัติหลังปีพุทธศักราช 2523 หรือหลังจากเข้าโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเพราะโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงเรียนประถมศึกษาสามารถพัฒนาการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพถึงกับได้รับรางวัลดังกล่าว ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลสนับสนุนว่าการขยายจำนวนโรงเรียนเข้าโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจะมีส่วนอย่างมากในการผลักดันให้โรงเรียนประถมศึกษาสามารถใช้หลักสูตรได้ถูกต้องมากขึ้น

2. การสำรวจการบริการทางวิชาการ

2.1 การให้บริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรแก่โรงเรียนอื่น

2.1.1 การวิจัยพบว่า โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรทุกโรงเรียนเคยให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนอื่น และโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรโรงเรียนหนึ่งๆ ให้บริการประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนกิจกรรมการบริการทั้งหมด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประการแรก บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเข้าใจและตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องเป็นที่เลื่องชื่อกับโรงเรียนอื่นตามหลักการและจุดมุ่งหมายของโครงการโรงเรียน

ผู้นำการให้หลักสูตรซึ่งโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรก็สามารถช่วยเหลือหรือบริการทางวิชาการแก่โรงเรียนอื่นได้จริง (กรมวิชาการ 2525 : 24-37, สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก 2526 : 84) ประการที่สอง โรงเรียนอื่นยอมรับโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรจึงไปขอรับบริการทางวิชาการจากโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตร (กรมวิชาการ 2526 : 1) ประการที่สาม หน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนและกรมวิชาการได้ประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนอื่นๆ เข้าใจและสนใจไปใช้ประโยชน์หรือขอรับบริการทางวิชาการจากโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตร (ฝ่ายพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา 2525 : 35-36) ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรให้บริการแก่โรงเรียนอื่นด้วย (กรมวิชาการ 2522 ข : 1-2) และมุ่งหวังให้โรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรเป็นศูนย์เผยแพร่การให้หลักสูตรระดับท้องถิ่น (วิโรจน์ มังคละมณี 2524 : 2-3)

2.1.2 การวิจัยพบว่า กิจกรรมที่โรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรจำนวนมากที่สุดให้บริการแก่โรงเรียนอื่นคือการเป็นแหล่งศึกษาดูงานการให้หลักสูตร ซึ่งน่าจะมีสาเหตุจากกิจกรรมการศึกษาดูงานเห็นกิจกรรมที่ฝ่ายโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรสะดวกในการให้บริการเพราะเป็นเพียงการนำชม บรรยายให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ การดำเนินงานและผลที่ได้รับของการปฏิบัติงานซึ่งบุคลากรโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรปฏิบัติเป็นปรกติอยู่แล้ว นอกจากนั้นโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรยังได้รับประโยชน์จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มาศึกษาดูงาน และการที่มีผู้มาศึกษาดูงานยังช่วยกระตุ้นให้บุคลากรโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรตื่นตัวในการปฏิบัติงานอีกด้วย ส่วนบุคลากรโรงเรียนอื่นที่มาศึกษาดูงานก็ประหยัดและได้ประโยชน์เพราะการศึกษาดูงานเป็นการเพิ่มประสบการณ์ตรงให้กับครูมากที่สุดเพราะเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง และใช้กับกลุ่มบุคลากรขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ (สันต์ ธรรมบำรุง 2519 : 13) ทำให้ทราบและเห็นภาพรวมของการปฏิบัติงานการให้หลักสูตรของโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน ผลที่ได้รับ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้ในเวลาไม่มากนัก และสามารถนำข้อมูลจากการศึกษาดูงานไปเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตนได้มากถ้ามีการวางแผนและดำเนินการศึกษาดูงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งการใช้ประโยชน์จากโรงเรียนผู้นำการให้หลักสูตรด้วยการศึกษาดูงานนี้ฝ่ายพัฒนาหลักสูตร ศูนย์พัฒนาหลักสูตร

กรมวิชาการได้เน้นมากในเรื่องการให้ประโยชน์จากโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร (ฝ่ายพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา 2525 : 35-36) ส่วนกิจกรรมที่โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจำนวนน้อยที่สุดเคยให้บริการแก่โรงเรียนอื่นคือการร่วมมือกับโรงเรียนอื่นในการติดตามและประเมินผลการสอนของครู อาจเป็นเพราะ ประการแรก บุคลากรทั้งสองกลุ่มเห็นว่าการติดตามและประเมินผลการสอนของครูเป็นกิจกรรมที่จัดกระทำเป็นการภายในของแต่ละโรงเรียน ประการที่สอง บุคลากรทั้งสองกลุ่มอาจเห็นว่าผลของการประเมินผลการสอนของครูระหว่างโรงเรียนจะนำไปสู่การเปรียบเทียบ การแข่งขันมากกว่าการส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ประการที่สาม บุคลากรทั้งสองกลุ่มอาจจะเข้าใจจุดมุ่งหมายของการติดตามและประเมินผลการสอนของครูว่าเป็นการจับผิดหรือเพื่อผลทางบริหารเท่านั้นมิได้เข้าใจว่าการติดตามและประเมินผลการสอนเป็นวิธีหนึ่งของการนิเทศการศึกษาเพื่อช่วยแก้ปัญหาของครูได้ด้วย

2.1.3 เมื่อพิจารณาจำนวนครั้งของการให้บริการพบว่า โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มมากกว่าให้บริการแก่โรงเรียนประถมศึกษานอกกลุ่ม ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรที่ต้องการให้โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเป็นผู้นำและช่วยเหลือโรงเรียนอื่นในท้องถิ่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประการแรก โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือเป็นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนอื่นและส่วนรวม ประการที่สอง กลุ่มโรงเรียนมีความเข้มแข็งและสนใจด้านวิชาการจึงสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในการให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่ม ประการที่สาม การคมนาคมสะดวกระหว่างโรงเรียนในกลุ่ม

2.2 การได้รับบริการทางวิชาการจากโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่ม

2.2.1 การวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มทุกโรงเรียนเคยได้รับบริการทางวิชาการ และโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนหนึ่งๆ ได้รับบริการ

โดยเฉลี่ยประมาณ 8 กิจกรรมจากจำนวนกิจกรรมการบริการทั้งหมด 20 กิจกรรม ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะ ประการแรก หน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนมีนโยบายที่เน้นการลดความไม่เสมอภาคทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนที่ต่างกันด้วยสภาพภูมิศาสตร์ ขนาดของโรงเรียนและลักษณะที่เป็นโรงเรียนในเมืองและชนบท เช่น จัดให้มีโครงการจัดหาแบบเรียนเครื่องเขียนสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลน โครงการส่งเสริมการศึกษาในท้องถิ่นที่ใช้ภาษาอื่นมากกว่าภาษาไทย โครงการนำสื่อการเรียนที่พัฒนาโดยโครงการส่งเสริมสมรรถภาพการเรียนการสอนไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โครงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 92-93) จึงทำให้โรงเรียนประถมศึกษาได้รับการบริการทางวิชาการมากขึ้น ประการที่สอง การปรับปรุงการนิเทศการศึกษาได้แก่การจัดให้มีวิทยากรประจำกลุ่มโรงเรียน และศึกษานิเทศก์อำเภอ ทำให้การนิเทศการศึกษาระทำได้ทั่วถึงมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งศึกษานิเทศก์จะทำงานธุรการและงานที่ได้รับมอบหมายตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการเสียเป็นส่วนใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 70) ประการที่สาม ในปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาเห็นความสำคัญและกระตือรือร้นในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมและช่วยเหลือโรงเรียนมากขึ้น

2.2.2 การวิจัยพบว่า กิจกรรมที่โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มจำนวนมากที่สุดเคยได้รับการติดต่อการเข้ารับการอบรมทางวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประการแรก นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาเป็นต้นมา ทำให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนได้รับการอบรมทางวิชาการมากขึ้นได้แก่ การอบรมครูและผู้บริหารโรงเรียนก่อนการใช้หลักสูตรเพื่อให้มีความรู้เรื่องหลักสูตรเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้างและเกณฑ์การใช้หลักสูตรตลอดจนแนวการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ การอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านวิชาการตามความต้องการและปัญหาของครูและผู้บริหารโรงเรียนในระหว่างการใช้หลักสูตร ประการที่สอง การอบรมเป็นวิธีการที่นิยมในการนิเทศการศึกษาหรือการพัฒนาบุคลากรประจำการ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้รายงานถึงการพัฒนาบุคลากรประจำการในสังกัดไว้ว่า "สำหรับการพัฒนาบุคลากรนั้น ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ การอบรม" (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 71) ส่วนกิจกรรมที่โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มจำนวนมาก

น้อยที่สุด เคยได้รับบริการคือการได้รับความร่วมมือในการจัดให้มีการเยี่ยมชมเรียนและสังเกตการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ประการแรก ผู้บริหารและครูยังมีความรู้ความเข้าใจน้อยเกี่ยวกับการสังเกตการสอนและการเยี่ยมชมเรียน ประการที่สอง การเยี่ยมชมเรียนและการสังเกตการสอนระหว่างโรงเรียนจัดได้ยากเนื่องจากปัญหาด้านการคมนาคม. อย่างไรก็ตามการเยี่ยมชมเรียนและสังเกตการสอนซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนนั้นมีความสำคัญสำหรับครูหลายประการคือครูจะได้เห็นวิธีการสอนใหม่ๆ สังเกตการใช้เครื่องมือใหม่ๆ ได้เห็นครูที่สอนดีและประสบผลสำเร็จ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ 2524 : 26) และยังเป็นโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนของตน (ชาญชัย อาจิมสมาจาร 2525 : 57)

2.2.3 เมื่อพิจารณาจำนวนครั้งของการได้รับบริการพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มได้รับบริการมากที่สุดจากหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน รองลงไปคือได้รับบริการจากโรงเรียนผู้นำในกลุ่มและโรงเรียนผู้นำนอกกลุ่มตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัดมีความสัมพันธ์โดยสายการบังคับบัญชาซึ่งต้นสังกัดมีหน้าที่ในการช่วยเหลือหรือบริการทางวิชาการให้แก่โรงเรียนอันเป็นหน่วยงานในสังกัดเป็นปกติประจำอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นต้นสังกัดของโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ได้จัดโครงการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาสำคัญของการประถมศึกษาในเรื่องความขาดแคลน ความไม่เสมอภาคและคุณภาพของปัจจัยในการจัดการศึกษา ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการศึกษา และคุณภาพของนักเรียนประถมศึกษา ประมาณ 30 โครงการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 127-130)

3. ความคาดหวังเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้

หลักสูตร

3.1 การวิจัยพบว่า บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรและบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มส่วนมากคาดหวังให้โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรให้บริการทางวิชาการมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ประการแรก โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรมีความพร้อมทั้งค่านบุคลากรที่มีความรู้ ประสบการณ์และทรัพยากรอื่นๆ (สายสมร ดีวิเศษ 2526 : บทคัดย่อ, สวัสดิ์ จิตต์จนะ 2526 : บทคัดย่อ) และบุคลากรโรงเรียนผู้นำการ

ใช้หลักสูตรตระหนักว่าจำเป็นต้องช่วยหรือให้บริการแก่โรงเรียนอื่น ประการที่สอง เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาได้รับบริการจากหน่วยงานต่างๆไม่เพียงหอบกับความต้องการ (วิทยา บุญสม และ แนม ชินพงศ์ 2523 : 6-8) ประกอบกับกิจกรรมการบริการในการวิจัยนี้ส่วนใหญ่จะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาและหรือสนองความต้องการของโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการขาดแคลนอุปกรณ์การสอน การไม่ทอ่ยได้รับการนิเทศ และความต้องการด้านการส่งเสริมครูประจำการอื่นๆซึ่งมีอยู่ในระดับสูงอีกด้วย (อุดม นวลดี 2524 : บทคัดย่อ) และบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มอาจเห็นว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรมีศักยภาพที่จะให้บริการได้ ประการที่สาม ทั้งโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรและโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มต่างได้รับประโยชน์จากการบริการเหล่านั้นเพราะการบริการในการวิจัยนี้ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการร่วมมือ ร่วมกิจกรรมกันระหว่างบุคลากรทั้งสองกลุ่ม เช่น การร่วมมือกันจัดทำสื่อการเรียนการสอน การร่วมมือกันจัดทำเครื่องมือวัดผลและประเมินผล การร่วมมือกันจัดทำหรือปรับปรุงเอกสารประกอบหลักสูตร การร่วมประชุมสัมมนาเพื่อแก้ปัญหาคารเรียนการสอน เป็นต้น ประการที่สี่ กิจกรรมการบริการตามนัยของการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนที่ควรจัดขึ้นด้วย เช่น การจัดทำคู่มือครูในการสอนวิชาต่างๆ การจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรให้ครูได้ศึกษาอย่างทั่วถึง การจัดหาวัสดุเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูในการทำสื่อการเรียนการสอน การจัดทำข้อสอบร่วมเพื่อใช้ภายในกลุ่มโรงเรียน เป็นต้น (สุดสวาท พลานันท์กุลธร 2525 : 193) นอกจากนี้การบริการตามนัยของการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาที่สามารถจัดขึ้นด้ว้การร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน เช่น งานพัฒนาหลักสูตร งานพัฒนาเทคนิคการจัดการเรียนการสอน งานนิเทศการเรียนการสอน งานบริการสื่อการสอน งานวัดและประเมินผลการเรียน เป็นต้น (สงัด อุทรานันท์ 2526 : 30-34) ซึ่งการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในกลุ่มโรงเรียนหรืองานวิชาการในโรงเรียนดังกล่าวนี้โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรมีประสบการณ์เพียงพอที่จะเป็นผู้นำในการจัดได้มากกว่าโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่ม

3.2 จากการเปรียบเทียบความคาดหวังของบุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรและบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการของ

โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรพบว่า บุคลากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัย นอกจากการบริการเกี่ยวกับการให้ยืมวัสดุครุภัณฑ์ การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการให้ยืมสื่อการเรียนการสอนแก่โรงเรียนอื่น เท่านั้นที่บุคลากรทั้งสองกลุ่มมีความคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าร้อยละของบุคลากรที่ "เห็นด้วย" เกี่ยวกับการบริการที่บุคลากรทั้งสองกลุ่มคาดหวังแตกต่างกันประกอบด้วยพบว่า ค่าร้อยละของบุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรที่เห็นด้วยสูงกว่าค่าร้อยละของบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มเกี่ยวกับการให้ยืมวัสดุครุภัณฑ์ และค่าร้อยละของบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มที่เห็นด้วยสูงกว่าค่าร้อยละของบุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการให้ยืมสื่อการเรียนการสอน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ประการแรก บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรได้รับแนวคิดการพัฒนาการใช้หลักสูตรด้วยการพึ่งตนเองจากโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร และต้องการให้บุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มพัฒนาการใช้หลักสูตรด้วยการยึดแนวคิดเดียวกัน ดังนั้นบุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจึงคาดหวังน้อยกว่าและแตกต่างจากบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการให้ยืมสื่อการเรียนการสอน ส่วนบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มอาจมีปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดความรู้และทักษะในการจัดหา การผลิต ตลอดจนอาจจะมีแนวคิดในการพึ่งตนเองไม่มากพอ และอาจจะเห็นว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรมีบุคลากรที่สามารถ มีทรัพยากรเพียงพอที่จะให้บริการในสิ่งดังกล่าวได้จึงทำให้บุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มคาดหวังสูงกว่าที่บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรคาดหวัง ประการที่สอง การที่บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรคาดหวังสูงกว่าบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มเกี่ยวกับการให้ยืมวัสดุครุภัณฑ์แก่โรงเรียนอื่น น่าจะเนื่องจากบุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเห็นว่าโรงเรียนของตนมีวัสดุครุภัณฑ์เพียงพอที่ในโรงเรียนแล้วและควรที่จะให้บริการสำหรับบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มให้ใช้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาตนเองต่อไปและโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มก็ขาดแคลนวัสดุครุภัณฑ์ดังกล่าวด้วย ส่วน

บุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มอาจเห็นว่าวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวไม่ใช่ความต้องการจำเป็น จึงคาดหวังน้อยกว่าที่บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรคาดหวัง

4. ความคิดเห็นทั่วไป

4.1 การเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร

บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรส่วนมากเห็นว่าโรงเรียนของตนซึ่งเป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรแก่โรงเรียนอื่นได้ ส่วนบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มส่วนมากไม่แน่ใจว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจะเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรแก่โรงเรียนอื่นได้ และจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นปรากฏว่า บุคลากรทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ฝ่ายบุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเห็นว่าโรงเรียนของตนนั้นหน่วยงานต้นสังกัดยอมรับทั้งการคัดเลือกให้เข้าโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร จากนั้นก็ได้พยายามพัฒนาการใช้หลักสูตรหลายประการทั้งในเรื่องอาคารสถานที่และบริเวณบุคลากรในโรงเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะนิสัยและกิจกรรมดีเด่น ตามเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร (ฝ่ายพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา 2525 : 58-60) ปรากฏผลถึงกับผ่านเกณฑ์การประเมินได้เป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรซึ่งมีโรงเรียนน้อยโรงเรียนในแต่ละอำเภอหรือจังหวัดที่ได้รับเกียรติประวัตินี้ นอกจากนั้นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรยังได้รับรางวัลดีเด่นอีกด้วย บางโรงเรียนได้รับรางวัลครูดีเด่น บางโรงเรียนได้รับรางวัลผู้บริหารดีเด่น บางโรงเรียนได้รับรางวัลโรงเรียนดีเด่น หรือหลายรางวัลรวมกัน ตลอดจนมีโรงเรียนอื่นมาขอรับบริการทางวิชาการ เช่น การมาศึกษาดูงาน การเชิญไปเป็นวิทยากรอบรมครู การยืมสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น ส่วนบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มซึ่งไม่ได้อยู่หรือร่วมในการใช้หลักสูตรของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรอย่างใกล้ชิดและได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจากการไปดูเป็นบางครั้ง จึงไม่มีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจะเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรได้หรือไม่ และหรือบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มอาจใช้เกณฑ์หรือตั้ง

เกณฑ์การเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรไว้ต่างหรือสูงกว่าที่หน่วยงานต้นสังกัดใช้ในการประเมินผลโรงเรียนในโครงการเพราะจากการวิเคราะห์รายงานและการติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของศึกษานิเทศก์จังหวัด 51 จังหวัดทั่วประเทศ พบว่า ครูไม่เข้าใจแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องของหลักสูตรใหม่ (กรมวิชาการ 2524 : 6-17) ตลอดจนบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มอาจจะไม่แน่ใจในคณะกรรมการและวิธีประเมินโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรด้วย

4.2 ข้อคิดเห็นอื่นๆ

บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรและบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มไม่แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรว่าเป็นโครงการที่ดีที่ช่วยกระตุ้นให้โรงเรียนประถมศึกษากระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองมากขึ้นซึ่งเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงเหตุผลในการขยายหรือเพิ่มจำนวนโรงเรียนในโครงการและโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร เกี่ยวกับโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร บุคลากรทั้งสองกลุ่มเห็นว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรควรเป็นแหล่งใช้หลักสูตรที่ถูกต้องและเป็นแบบอย่างได้จริงๆและโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรควรที่จะได้ให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนอื่นด้วย ซึ่งเป็นข้อควรคำนึงที่บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรและหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนจะได้นำไปพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการให้เป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร การสนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรคงสภาพการเป็นโรงเรียนผู้นำไว้ตลอดไปและหรือพัฒนาให้ดียิ่งๆขึ้นไปทั้งในเรื่องการเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรและการให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนอื่น เกี่ยวกับการบริการทางวิชาการ บุคลากรทั้งสองกลุ่มมีแนวคิดไปในทางที่ดีที่ต้องการให้การบริการมีลักษณะเป็นการร่วมมือกัน ร่วมกิจกรรมกันและการพยายามช่วยตนเองก่อน จึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการและโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจะได้นำมาเป็นประโยชน์ในการวางแผนทางและวิธีการพัฒนาการใช้หลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การใช้หลักสูตรเป็นไปในแนวทางที่หลักสูตรกำหนดมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรทุกโรงเรียนเคยให้บริการทางวิชาการแก่โรงเรียนอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ให้บริการแก่โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มมากกว่าโรงเรียนประถมศึกษาชนนอกกลุ่ม จึงเป็นที่น่ายินดีสำหรับผู้ที่มีส่วนริเริ่มโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรที่หลักการและจุดมุ่งหมายข้อหนึ่งของโครงการเกี่ยวกับการให้โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรช่วยเหลือหรือบริการทางวิชาการแก่โรงเรียนอื่นในท้องถิ่นเดียวกันนั้นมีความเป็นไปได้และได้เป็นไปแล้วด้วย ทว่าผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้สนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรได้ให้บริการแก่โรงเรียนอื่นต่อไปเพื่อการใช้หลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษาจะได้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

2. การศึกษาครั้งนี้พบว่า บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรและบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มส่วนมากมีความคาดหวังในลักษณะ"เห็นด้วย"สอดคล้องกันเกี่ยวกับการบริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความปรารถนาของบุคลากรโรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันโดยมีโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเป็นผู้นำ ที่จะร่วมกันพัฒนาการใช้หลักสูตรมากขึ้นทั้งนี้ เพราะการบริการทางวิชาการตามนัยของการวิจัยนี้ส่วนใหญ่มีลักษณะของการทำงานร่วมกันโดยมีโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเป็นผู้นำ ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียน กรมวิชาการและโรงเรียนประถมศึกษาจะได้ร่วมกันพิจารณาถึงความเป็นไปได้และหรือพิจารณากำหนดบทบาทของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรด้านการบริการทางวิชาการต่อไปโดยมี"การใช้หลักสูตรได้ถูกต้องตามแนวทางของหลักสูตร"เป็นเป้าหมายร่วมกัน เมื่อนั้นแล้วคำถามที่เคยถามกันว่า"ประเทศเรามีข้อจำกัดทั้งด้านการเงิน บุคลากรและทรัพยากรอื่นๆ เราควรจะดำเนินการการใช้หลักสูตรอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล" คงจะได้หรือมีคำตอบอีกคำตอบหนึ่ง

3. นอกจากนี้การศึกษาพบว่า บุคลากรโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรกับบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันมากเกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรแก่โรงเรียนอื่นได้หรือไม่ ย่อมแสดงให้เห็นว่ายังมีข้อบกพร่องในการดำเนินการโครงการและหรือโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร

ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องการคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการ การดำเนินการช่วยเหลือด้านวิชาการแก่โรงเรียนในโครงการ การดำรงสภาพการเป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร หลังจากผ่านการประเมิน และการประชาสัมพันธ์ เรื่องใดเรื่องหนึ่งและหรือหลายเรื่อง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะได้พิจารณาอย่างยิ่งเพราะการเป็นแบบอย่างในการใช้หลักสูตรของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรเป็นหลักการและจุดมุ่งหมายสำคัญข้อหนึ่งของโครงการ และโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะได้มีการศึกษาถึงการบริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น เช่น ศึกษากิจการบริการเกี่ยวกับการวางแผนหรือโครงการ การดำเนินการ และการประเมินผล ศึกษาความถึเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริการที่เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งจะไ้ทราบแนวทาง อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินการตลอดจนได้รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริการทางวิชาการของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรด้วย
2. ควรศึกษาเรื่องนี้ในเขตการศึกษาอื่นหรือทั่วประเทศ รวมทั้งในระดับมัธยมศึกษาด้วย เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบและประมวลกันซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเป็นภาพรวมของโครงการและโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรมากและชัดเจนขึ้น
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรระหว่างโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานจากหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนโรงเรียนในโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรซึ่งยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานและหรืออยู่ในระหว่างดำเนินงานตามโครงการ และโรงเรียนอื่น ซึ่งผลการศึกษามีส่วนสำคัญที่จะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของโครงการและโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร
4. ควรมีการประเมินโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรอย่างละเอียดเพื่อทราบข้อดี ข้อบกพร่องเพื่อพิจารณาปรับหรือเปลี่ยนแปลงโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรให้มีคุณภาพประโยชน์ต่อการส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด